

Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi

Published by

<https://dergipark.org.tr/pub/atdd>

Spring 2023 / 10-1

<https://doi.org/10.46868/atdd>

İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Başa Çıkma Yöntemleri ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi

Halim Dağ*

ORCID: 0000-0002-0333-6461

Erol Ekinci**

ORCID: 0000-0003- 1532-5927

Şeyhmus Yıldırım***

ORCID: 0000-0001-5757-7431

Ayhan Yuvaç****

ORCID: 0000-0001- 5757-7431

Ercan Akdoğan*****

ORCID: 0000-0002- 7545-8054

Öz

Bu çalışmanın amacı ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri üzerine yapılan lisansüstü çalışmaların doküman analizi ile incelenmesidir. Çalışmanın amacı doğrultusunda 2010-2022 yılları arasında yürütülmüş olan toplam 101 lisansüstü tez incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Söz konusu tezlerin incelenmesinde; araştırmacılar tarafından ilgili literatürden yararlanılarak geliştirilen “Yayın İnceleme Formu” kullanılmıştır. Yayın inceleme formu; araştırmanın yıllarına, veri türlerine, araştırma desenlerine, Örneklem grubuna ve son olarak temalarına göre incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre; ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri ile ilgili en fazla tezin 2022 yılında yazıldığı ve araştırma türü olarak nicel araştırma yöntemlerini tercih ettikleri görülmektedir. Aynı zamanda tezler araştırma temalarına göre incelendiğinde istenmeyen öğrenci davranışları bakımından öğrencinin kavga etme davranış teması dikkat çekici düzeydedir. İstenmeyen öğrenci davranışları karşısında kullanılan müdahale yöntem temaları sonucunda ise beden dili ile uyarım temasının ön plana çıktığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen, İstenmeyen Davranış, Başa Çıkma, Yöntem

Gönderme Tarihi: 27/01/2023

Kabul Tarihi:20/03/2023

* Müdür Yardımcısı, 700.Yıl Ortaokulu, Diyarbakır - Türkiye, hdag21@gmail.com

** Müdür, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği İlkokulu, Diyarbakır - Türkiye erolekinci21@gmail.com

***Müdür, Satı İmam Hatip Ortaokulu, Diyarbakır -Türkiye, dayiseyhmus@gmail.com

**** Müdür, 15 Temmuz şehitleri ilkokulu, Şanlıurfa-Türkiye, ayhanyuvanc@gmail.com

*****Müdür, Ali İhsan Arslan Görme Engelliler Ortaokulu, Diyarbakır-Türkiye, ercanakdogan21@gmail.com

Bu makaleyi şu şekilde kaynak gösterebilirsiniz:

DAĞ, H.- EKİNCİ, E.- YILDIRIM, Ş.- YUVAÇ, A.- AKDOĞAN, E., “ İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Başa Çıkma Yöntemleri ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi”, *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, C. 10, S. 1, 2023, s. 160-173.

Investigation of Graduate Theses Relating to the Undesired Student Behaviors That Teachers Working in Primary Schools Encounter and the Communication Methods They Use

Halim Dağ*
ORCID: 0000-0002-0333-6461

Erol Ekinci**
ORCID: 0000-0003- 1532-5927

Şeyhmus Yıldırım***
ORCID: 0000-0001-5757-7431

Ayhan Yuvaç****
ORCID: 0000-0001- 5757-7431

Ercan Akdoğan*****
ORCID: 0000-0002- 7545-8054

Abstract

Aim of this study is to examine the postgraduate studies on undesirable student behaviors encountered by the teachers working in primary schools and the coping (communication) methods they use, by document analysis. In line with purpose of the study, a total of 101 postgraduate theses conducted between 2010-2022 were examined. The document analysis method, which is one of the qualitative research methods, was used in the study. In the examination of the mentioned theses The "Publication Review Form" developed by the researchers using the relevant literature was used. Publication review form was examined by years of the research, data types, research designs, sample group and finally their themes. According to the research findings; It is seen that the most theses in number about the undesired student behaviors they encounter and the coping methods they use in primary schools were written in 2022 and they preferred quantitative research methods as the research type. At the same time, when the theses are examined according to the research themes, the theme of the student's fighting behavior is at a remarkable level in terms of undesirable student behaviors. As a result of the intervention method themes used against undesirable student behaviors, it was seen that the theme of stimulation with body language came to the fore.

Keywords: Teacher, Undesirable Behavior, Coping, Method

Received Date:27/01/2023

Accepted Date:20/03/2023

* Assistant Director, 700.Yıl Secondary School, Diyarbakır - Turkey, hdag21@gmail.com

** Director, Union of Chambers and Commodity Exchanges of Turkey Primary School, Diyarbakır – Turkey, erolekinci21@gmail.com

*** Director, Satı Imam Hatip Secondary School, Diyarbakır -Turkey, dayiseyhmus@gmail.com

****Director, 15 Temmuz Şehitleri Primary School, Şanlıurfa-Turkey, ayhanyuvanc@gmail.com

*****Director, Ali İhsan Arslan Secondary School for the Visually Impaired, Diyarbakır-Turkey, ercanakdogan21@gmail.com

You can refer to this article as follows:

DAĞ, H.- EKİNCİ, E.- YILDIRIM, Ş.- YUVAÇ, A.- AKDOĞAN, E., ‘‘ İlköğretim Okullarında Çalışan Öğretmenlerin Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Kullandıkları Başa Çıkma Yöntemleri ile İlgili Lisansüstü Tezlerin İncelenmesi’’, *Academic Journal of History and Idea* , Vol. 10, Issue 1, 2023, p. 160-173.

Giriş

Okul, eğitim sistemimizin stratejik ve önemli bir parçası olarak geleceğimizi en sağlıklı bir şekilde inşa etmektedir. Bu sağlıklı inşa etme sürecinde alınan bütün önlemlere rağmen okul içerisinde bazı istenilmeyen davranışlar ile gerek öğretmenler gerek idareciler karşı karşıya kalmaktadırlar.¹ Okul içerisinde istenilmeyen öğrenci davranışlarının birçok sebebi bulunmaktadır. Bu sebeplerin başında öğrencilerin, gerek öğretmenlerine gerekse akranlarına karşı takındığı tutumdur.² Öğrenciler doğrudan veya dolaylı edindikleri istedik davranışların yanında istenmedik davranışlar da edinebilmektedirler.³ İstenmeyen öğrenci davranışları, öğrencilerin öğrenmelerini olumsuz etkileyen kasıtlı veya farkında olmadan göstermiş oldukları davranışlar bütünüdür. Literatürde ise istenmeyen öğrenci davranışları okulda eğitsel çabaları engelleyen tüm davranışlar olarak adlandırılmaktadır. Bu istenmeyen öğrenci davranışları sınıfta problem yaratabilmekte ve diğer öğrencileri de olumsuz yönde etkileyebilmektedir.⁴ Tüm bu istenilmeyen davranışlar eğitim-öğretim sürecini sekteye uğratmaktadır. Tüm bu istenilmeyen davranışların önlenmesi için gerek okul yönetimine gerekse öğretmenlere büyük sorumluluk düşmektedir. Öğretmenler sorumluluklarını yerine getirmeye çalışırken aile, çevre, okul ve öğrencinin kişiliğinden kaynaklı birçok engelle karşılaşabilmektedir. Öğrencinin istenen davranışları kazanmasını engelleyerek öğrencide istenmeyen davranışların oluşmasına sebep olabilir. Öğretmenlerin istenen davranışa karşı göstermiş olduğu durum kadar istenmeyen davranışa karşı gösterdiği başa çıkma yöntemi de oldukça önemlidir.⁵ Okul, toplumun temelini inşa eden son derece önemli bir kurum olması nedeniyle insan ilişkileri konusunda güçlü kişiler tarafından yönetilmelidir.

Eğitim ve öğretimin sağlıklı bir şekilde istenilen hedeflere ulaşması için öğretmenlerin istenmeyen davranışlara karşı gösterdiği başa çıkma yöntemleri oldukça önemlidir.⁶

---

¹Frederick Addae, "Perceptions of West African Teachers Toward The Role Of Principals In The Prevention Of School Violence", Doctoral Dissertation, Canada 2019, s. 22.

²İpek Ağbaht-Uzun, "Okul yöneticilerinin okul şiddetine ve güvenliğine ilişkin görüşleri", Yüksek Lisans Tezi, Adana 2018, s.36.

³Arife Kızıl, "Öğretmenlerin görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışları ve geliştirdikleri çözüm önerileri", Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2019, s. 29.

⁴Fadime Ceylan Arpacı, "Sınıf Yönetiminde Anne Baba Tutumlarından Kaynaklanan İstendik ve İstenmedik Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Yozgat 2021, s. 66.

⁵Abdurrahman Turan, "Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Stratejileri", Mersin 2019, s. 28.

⁶Ece Şentürk, "İlköğretim okullarında sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Van 2010, s. 47.

Okuldan kaynaklı olumsuzluklar öğrencinin istenen davranışları kazanmasını olumsuz etkileyerek, öğrencide istenmeyen davranışların oluşmasına etki edebilmektedir.⁷ Öğretmenler istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı başarılı bir şekilde uyguladıkları baş etme yöntemleri⁸ ile öğrencilerin akademik performansını artırabilmektedir.⁹ Bu çerçevede öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve bu davranışlara karşı kullandıkları baş etme yöntemlerini belirlemek, okul içinde öğrencilerin derslerde daha verim almasına, eğitim ve öğretimin başarılı bir şekilde ilerlemesine katkı sunacaktır.¹⁰ Bu yönüyle çalışmanın, eğitimin birer parçası olan öğrenci ve öğretmen öğelerini doğrudan ilgilendirdiği düşünülmektedir.¹¹

Bundan dolayı öğretmenler, okulda istenmeyen davranış henüz gerçekleşmeden olabilecek sorunlara karşı hazırlıklı olmalı ya da soruna neden durumları ortadan kaldırmalıdır.¹² İstenmeyen öğrenci davranışlarının iyi bir şekilde tanımlanıp sebeplerinin net olarak tespit edilmesi, davranışta etkili olabilecek müdahale yöntemlerinin uygulanması ve sonucunda istenilmeyen davranışın öğrenci tarafından devam ettirilmemesi açısından araştırma önem arz etmektedir.¹³ Literatür incelendiğinde, ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri ile ilgili yapılan çalışmalar mevcuttur. Yapılan bu çalışmaların doküman analizi yoluyla genel eğilimlerinin belirlenmesinin konu ile ilgili yapılması planlanan gelecek araştırmalara da ışık tutacağı düşünülmektedir. Doküman analizi ile belli bir kapsamdaki bilimsel araştırmaların yöntem, konu alanı, örneklem ve analiz yöntemi gibi birçok faktör açısından incelenerek genel eğilimlerinin belirlenmesi hedeflenmiştir. Öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemlerine yönelik ülkemizde birçok çalışma yürütüldüğü ve bu çalışmaların yöntem, örneklem grubu ve büyüklüğü, veri toplama aracı, veri analizi, konu alanı gibi birçok yönden birbirinden farklılaştığı görülmektedir. Alan yazında araştırmacıların eğilimlerini ortaya koymaya yönelik sahada doküman analizi çalışması yer almaktadır. Fakat ilgili literatürde ülkemizde öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci

---

⁷ Sevgi Şenkulak, ‘Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan İngilizce Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışların Yarattığı Sorunları Çözme Becerileri (Kayseri ili örneği)’, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2010, s.12.

⁸ Ödül ve ceza sistemini kurma, Çevre Koşullarının Değiştirmek, Ilımlı Kontrol Tepkilerini Kullanmak vb.

⁹ Hicret Bal, ‘Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerileri İle Oyun Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2022, s. 19.

¹⁰ Fred Lunenburg, ‘Preventing School Violence’, *Focus on Colleges, Universities and Schools*, 4(1),2010, s.1-7.

¹¹ Ross Macmillan, ‘Violence and the Life Course: The Consequences Of Victimization For Personal And Social Development’, *Annual Review of Sociology* 27(1), 2001, s. 1-22.

¹² Hüseyin Başar, *Sınıf Yönetimi*, (20.Baskı), Anı Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 88.

¹³ Sharon R. Brown Lyles, ‘School Psychologists' Experiences With Teacher-To-Student Mistreatment’, Doctoral Dissertation, Lynchburg, 2014, s. 29.

davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri üzerine yapılan çalışmaların eğilimini ortaya koymaya yönelik çalışmaların az olması, sözü edilen sahada bu çalışmanın yapılmasını gerekli kılmaktadır. Bu bağlamda, çalışmanın amacı öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri üzerine yapılan çalışmaların farklı değişkenler açısından nasıl bir eğilime sahip olduğunu tespit etmeye çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır. İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri alanında üretilen lisansüstü tezlerin;

1. Yıllara göre dağılımı nasıldır?
2. Tema dağılımı nasıldır?
3. Veri türlerine göre dağılımı nasıldır?
4. Araştırma desenlerine göre dağılımı nasıldır?
5. Örneklem türlerine göre dağılımı nasıldır?

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada, “*Doküman İnceleme Yöntemi*” kullanılmıştır. Bu yöntem, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı ve sözlü materyallerin analizini kapsamaktadır. Doküman inceleme yöntemi ile yapılan bu çalışma, araştırılması planlanan konular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin incelenmesi ile gerçekleşmektedir.¹⁴

2.2. Sınırlılıklar

Araştırmaya dahil edilen çalışmalar 2010-2022 yılları arasında yapılmış Yükseköğretim Kurulu tez merkezinde erişime açık lisansüstü tezlerle sınırlıdır. Araştırma tarama yapılırken kullanılan anahtar kelimelerle ve kullanılan arama motorlarıyla sınırlıdır.

2.2. Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri çerçevesinde 2010-2022 yılları arasında yayımlanan tezlerden alınarak toplanmıştır. Tezler “Ulusal Tez Merkezi” veri tabanı üzerinde tespit edilmiştir. Tezleri incelemek üzere araştırmacılar tarafından tezler ile ilgili

---

¹⁴Ali Balcı, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara 1995, s. 54.

bilgiler “*Tez Bilgileri Toplama Formu*” geliştirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda 101 lisansüstü teze ulaşılmıştır. Daha sonra incelemeye dâhil edilen tezler 4 araştırmacıya paylaştırılmış ve her araştırmacı makaleyi inceledikten sonra elde ettiği bilgileri “*Tez Bilgileri Toplama Formu*”na aktarmıştır. Lisansüstü çalışmaların bilgilerini toplama işlemi tamamlandıktan sonra her araştırmacı diğer araştırmacıların yaptığı çalışmalarını da kontrol ederek olası hataların önüne geçmeye çalışmıştır.¹⁵

2.4. Geçerlik ve Güvenirlik

Nitel araştırma literatüründe kullanılan inandırıcılık, aktarılabirlik, güvenirlik ve doğrulanabilirlik kavramları, nicel araştırmalarda kullanılan iç geçerlik, dış geçerlik, güvenirlik ve nesnellik kavramlarına karşılık gelmektedir. Geçerlik sağlanmasında ve güvenirlik hesaplamalarında değerlendirmeye alınan tezlerin araştırmacıların görüş birliğine dayalı olarak analiz edilmesine dikkat edilmiştir. Bu noktada eğitim bilimleri alanında doktora derecesine sahip bir alan uzmanından yardım alınmıştır. Araştırmacılar tarafından analiz edilen tezler; makalenin yıllarına, veri türlerine, araştırma yöntemlerine, örneklem türüne göre ve alt temalara uygun olacak biçimde kategorilendirilmiştir. İşlemler sürecinde araştırmacılar inceledikleri tez ile ilgili genel bir değerlendirmede bulunmuştur. Daha sonra, tezlerin belirlenen kategorilerde dikkatli bir şekilde incelenerek veri girişi yapılmıştır. Tezler araştırmaya uygun bir şekilde sınıflandırılıp temalar, alt temalara ayrılıp kodlanarak analiz edilmiştir. Nitel araştırmalarda araştırma sonuçlarının toplanan verilerle tutarlı olduğunu (güvenilirlik) ortaya çıkarmak için uzman analizi, araştırmacının konumu ve denetim stratejileri kullanılmıştır.¹⁶

3. Bulgular ve Yorum

Türkiye’de ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri ile ilgili 2010-2022 yıllarında araştırmaya dahil edilen çalışmaların alt problemlerine ilişkin bulgular aşağıda yer almaktadır. Bu alt problemlerde çalışmaların yıllara, veri türlerine göre, araştırma desenlerine, örneklem türlerine, büyüklüğüne son olarak da temalarına göre dağılımının tespit edilmesi hedeflenmiş ve

¹⁵Şener Büyüköztürk, *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara 2010, s. 41- 49.

¹⁶Sharan Merriam, *Nitel araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber* (Çev. S. Turan), Nobel Yayıncılık, Ankara 2013, s. 45.

bulgular tablolar halinde sunulmuştur. Yapılan çalışmaların yıllara göre dağılım bilgileri aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

<i>Yıllar</i>	f	%
2010	3	2,9
2011	7	6,7
2012	8	7,9
2013	8	7,9
2014	7	6,7
2015	6	6,8
2016	9	8,9
2017	8	7,9
2018	5	4,9
2019	8	7,9
2020	9	8,9
2021	10	10,0
2022	12	12,0

Tablo 1. Çalışma Grubunda Yer Alan Lisansüstü Tezlerin Yıllara Göre Dağılımı

Tablo 3 incelendiğinde Türkiye’de istenmeyen öğrenci davranışları alanında yapılan çalışmaların en fazla 2022 yılında (f=12; %12,00), en az ise 2010 ve 2018 yıllarında (f=3; %2,09) olduğu görülmektedir. Sırasıyla 2011 yılında (f=7; %6,7), 2012, 2013, 2017 ve 2019 yıllarında (f=8; %7,9) çalışmaların yapıldığı tabloda görülmektedir. Yapılan çalışmaların veri türlerine göre dağılım bilgileri aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

<i>Veri Türleri</i>	f	%
Nicel	50	49,50
Nitel	40	39,50
Karma	11	11,00
Toplam	101	100

Tablo 2. Çalışma Grubunda Yer Alan Lisansüstü Tezlerin Veri Türlerine Göre Dağılımı

Tablo 2 incelendiğinde çalışmalarda en fazla nicel yöntem türünün tercih edildiği görülmektedir. Nicel çalışmalar (f=50; %49,50), nitel çalışmalar (f=40; %39,50), karma

çalışmalar (f=11; %11,0) dir. Yapılan çalışmaların araştırma desenine göre dağılım bilgileri aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Yöntem/ Araştırma Deseni	f	%
Tarama modeli (nicel)	60	59,50
Durum çalışması (nitel)	25	24,50
İçerik analizi	5	4,50
Olgu bilim (nitel)	4	3,50
İç içe geçmiş tek durum deseni (karma)	2	2,00
Literatür taraması (nitel)	1	1,00
Açımlayıcı sıralı (karma)	1	1,00
Tanıtıcı araştırma yöntemi (nitel)	1	1,00
Metasentez	1	1,00
Toplam	101	100

Tablo 3. Çalışma Grubunda Yer Alan Lisansüstü Tezlerin Desenine Göre Dağılımı

Tablo 3 incelendiğinde çalışmalarda en fazla kullanılan araştırma deseninin tarama modeli (f=60, %59,50) olduğu görülmektedir. Çalışmalarda 25 durum çalışması (%24,50), 5 içerik analizi (%4,50), 4 olgu bilim (%3,50), 2 iç içe geçmiş karma desen (%2,00), 1 literatür taraması (%1,00), 1 açımlayıcı sıralı (%1,00), 1 tanıtıcı araştırma (%1,00), 1 meta sentez (%1,00) yönteminin kullanıldığı görülmektedir. Yapılan çalışmaların örneklem türüne göre dağılım bilgileri aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Yöntem/ Araştırma Deseni	f	%
Öğretmen	90	89,50
Öğrenci	5	4,50
Okul Yöneticileri	3	2,50
Veli-Öğrenci	1	1,00
Öğretmen Adayları	1	1,00
Toplam	101	100

Tablo 4. Çalışma Grubunda Yer Alan Lisansüstü Tezlerin Örneklem Türüne Göre Dağılımı

Tablo 4 incelendiğinde çalışmaların örneklem türlerine göre öğretmen, öğrenci, okul yöneticileri, veli-öğrenci ve öğretmen adayları şeklinde kategorinmiş olduğu görülmektedir. Çalışmalarda ağırlıklı olarak öğretmenlerin (f=90; %89,50), katılımcı olarak tercih edildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra öğrenci (f=5; %4,50), okul yöneticileri (f=3; %2,50),veli-öğrenci (f=1; %1,00) ve son olarak öğretmen adayları (f=1; %1,00)ile ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	%
İstenmeyen Öğrenci Davranışları	Davranış bozuklukları	Kavga, itme, vurma,	35	34,50
		Taklit, Sözlü taciz	10	9,50
		Okulun fiziki envanterine zarar verme	5	4,50
		Koşma, atlama	5	4,50
		Oyun kurallarını bozma, derste izinsiz gezinme	10	9,50
	İletişim Bozuklukları	Hakaret etme	5	4,50
		Çevresine saygısızlık	8	7,90
		Sürekli şikayet etme	4	3,50
	Kişisel özellikler	Hiperaktivite ve dikkat eksikliği	8	7,50
		Paylaşmayı istememe	11	11,50

Tablo 5. İncelenen Çalışmalara Göre En Çok Karşılaşılan İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Tablo 5 incelendiğinde çalışmalardan elde edilen verilere göre istenmeyen öğrenci davranışları içerisinde en belirgin olumsuz davranışın öğrencinin kavga etme davranışı olduğu görülmektedir. Diğer istenmeyen davranışlar ise sırasıyla şöyledir; öğrencinin paylaşamaması, taklit, taciz, oyun kurallarını bozma, derste izinsiz gezinme, hiperaktivite, dikkat eksikliği ve sürekli şikâyet etme gibi davranışlar olarak sıralanabilir. Her bir alt temaya ait kodlar, frekansları ve yüzdeleri tabloda yer almaktadır. Davranışlar içinde en sık karşılaşılan davranış gereksiz yere konuşmak (f=16; %17,58)'tir. Öğrencinin sorumluluklarını almaması alt temasında en fazla orana sahip davranış kavga, itme, vurma, (f=35; %34,50), en az karşılaşılan davranış okulun fiziki koşullarına zarar verme, koşma, atlama, hakaret etme(f=5; %4,50)'dir.

Tema	Alt Temalar	Kodlar	f	%
------	-------------	--------	---	---

İstenmeyen Öğrenci Davranışlarının Karşı Müdahale Yöntemleri	Davranışsal yöntem	Beden dili ile uyarma	50	49,50
		Fiziksel şiddet (Saç çekme, elle vurma vb.)	15	30,50
	İletişimsel yöntem	Kendine yakın oturtma	4	3,50
		Cezalandırma	2	2,50
	İletişimsel Yöntem	Görev verme	10	9,50
		Sözlü uyarı	6	5,50
		Öğrenciyi dinleme	10	9,90
		Aile ile ilgili işbirliği kurma	4	3,50

Tablo 6. İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına Karşı En Sık Kullanılan Müdahale Yöntemleri

Tablo 6 incelendiğinde çalışmalardan elde edilen verilere göre istenmeyen öğrenci davranışları karşısında kullanılan müdahale yöntemleri 2 alt tema ve 8 kod olarak ayrılmıştır. Her bir alt temaya ait kodlar, frekansları ve yüzdeleri tabloda sunulmuştur. Kullanılan yöntemler arasında en sık karşılaşılan yöntem beden dili ile uyarıdır (f=50; %50). İletişimsel yöntemler alt teması içinde yer alan cezalandırma (f=2; %2,50), türüdür. Diğer alt temalar normal dağılım göstermektedirler.

Sonuç

Yapılan çalışma 2010-2022 yılları arasında ilköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemleri konusunda yayınlanan lisansüstü tezlerden alıntı yapılarak gerçekleştirilmek istenen bir çalışmadır. Araştırma bulguları tablolar şeklinde aktararak sunulmuştur. Bulgulara göre alanyazında yer alan birçok çalışma sonuçlarının paralel ilerlediği görülmektedir.

- ✓ İlköğretim okullarında çalışan öğretmenlerin karşılaştıkları istenmeyen öğrenci davranışları ve kullandıkları başa çıkma yöntemlerine yönelik yapılmış çalışmalara en çok 2022 yılında rastlanılmaktadır.
- ✓ Çalışmaların veri türlerine göre dağılımında daha çok nicel çalışma türünün tercih edildiği sonucuna varılmıştır.
- ✓ Çalışmaların araştırma deseni incelendiğinde en fazla kullanılan araştırma deseninin tarama modeli olduğu görülmüştür.
- ✓ Örneklem türüne göre çalışmalar incelendiğinde en çok öğretmen daha sonra sırasıyla öğrenci, okul yöneticileri, veli öğrenci ve öğretmen adayları şeklinde olduğu tespit edilmiştir.
- ✓ Çalışmaların temalarında elde edilen verilere göre istenmeyen öğrenci davranışları içerisinde öğrencinin kavga etme eylemi dikkat çekecek düzeydedir. Diğer istenmeyen davranışlar ise sırasıyla şöyledir; öğrencinin paylaşmaması, taklit, taciz, oyun kurallarını bozma, derste izinsiz gezinme, hiperaktivite, dikkat eksikliği ve sürekli şikâyet etme vb. davranışların olduğu sonuca varılmıştır.
- ✓ Çalışmalarda istenmeyen öğrenci davranışlarına karşı en sık kullanılan müdahale yöntemleri olarak beden dili ile uyarı (jest ve mimik) ön plana çıktığı görülmüştür.

Bulgulara göre alanyazında yer alan birçok çalışmanın sonuçlarının paralel ilerlediği görülmektedir. İncelenen çalışmalarda, problemlili birçok öğrenci davranışlarının olduğu görülmektedir. Yapılan çalışmalarda daha çok problemlili öğrenci davranışlarının benzer başlıklar altında toplandığı görülmektedir. Örneğin Aydın (2004) tarafından yapılan çalışmada derse yönelik, konuşma/gürültü, ilgisizlik, okula yönelik disiplin sorunları, arkadaşları ile ilgili sorunlar başlıkları altında gruplanmıştır. İstenmeyen davranışlar, öğrencilerin derste arkadaşlarının motivasyonlarını, iletişim sürecini olumsuz etkilediği gibi öğrencilerin

dikkatlerini dağıtıp, vurma, kırma, ders akışını bozarak, öğretim sürecin hedefine ulaşmasını önemli derecede sekteye uğratmaktadır. Başar (2016) tarafından yapılan bir çalışmaya göre istenmeyen öğrenci davranışlarının öğretmenlere ilk etapta önemsiz gibi gelse de daha sonraki süreçte iş stresini artırabilmektedir.¹⁷ Keskin (2009) yaptıkları çalışmaya göre öğretmenlerin istenmeyen öğrenci davranışları ile mücadele etmede, öğrenci ilişkilerinde yakınlaşma, öğrenci davranışlarının psikolojik ve sosyal nedenlerini anlama, öz disiplin ve demokratik bir ortam oluşturma gibi yöntemlere başvurdukları görülmektedir.¹⁸ Sonuç olarak dokümanlarda genel olarak öğretmenler disiplin sorunlarının çözümünde aile-okul-öğretmen işbirliğinin, öğrenci ile birebir iletişim kurmanın ve etkin bir ceza sistemi getirmenin gerekli olduğunu düşünmektedirler. İncelenen çalışmalarda, problemlili birçok öğrenci davranışının genel olarak yakın olduğu görülmektedir.

Çalışma sonucuna göre şu önerilere yer verilebilir:

- ✓ Problemlili öğrenci davranışlarını azaltmada öğrenciyi ilgilendiren aile, öğretmen ve yönetici işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır.
- ✓ Okullarda öğrenci velilerine yönelik eğitim seminerleri düzenlemeli ve problemlili davranışların oluşmasına sebep olan faktörler konusunda velilerin bilinçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- ✓ Problemlili öğrenci davranışlarını azaltmada etkili rehber öğretmenlerine, programları koordine etmeleri sağlanmalıdır.
- ✓ Problemlili davranışlarla ilgili daha kapsamlı nicel veya nitel çalışmalar yapılmalıdır.

---

¹⁷Hüseyin Başar, *Sınıf Yönetimi*, 20.Baskı, Anı Yayıncılık, İstanbul 2016, s. 15.

¹⁸Resul Keskin, "Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etmede Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009, s. 15.

Kaynaklar

- ADDAE, F., *‘‘Perceptions of West African teachers toward the role of principals in the prevention of school violence’’*, Doctoral Dissertation, Canada 2019.
- AĞBAHT-UZUN, İ., *‘‘Okul yöneticilerinin okul şiddetine ve güvenliğine ilişkin görüşleri’’*, Yüksek Lisans Tezi, Adana 2018.
- BAL, H., *‘‘Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Sosyal Problem Çözme Becerileri İle Oyun Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi’’*, Yüksek Lisans Tezi, Edirne 2022.
- BALCI, A., *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara 1995.
- BAŞAR, H., *Sınıf Yönetimi*, 20.Baskı, Anı Yayıncılık, İstanbul 2016.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., *Sosyal Bilimler İçin Veri Analizi El Kitabı*, Pegem Akademi, Ankara 2010.
- CANPOLAT, M., *‘‘School dress preferences of high school students and their reflections in school’’*, *Inonu University Journal of the Faculty of Education*, 22(2), 2021, s. 1317-1351.
- CEYLAN ARPACI, F., *‘‘Sınıf Yönetiminde Anne Baba Tutumlarından Kaynaklanan İstenilen ve İstenmedik Öğrenci Davranışlarının İncelenmesi’’*, Yüksek Lisans Tezi, Yozgat 2021.
- KESKİN, R., *‘‘Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetimi ve İstenmeyen Öğrenci Davranışlarıyla Baş Etmede Kullandıkları Yöntemlere İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi’’*, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul 2009.
- KIZIL, A., *‘‘Öğretmenlerin görüşlerine göre istenmeyen öğrenci davranışları ve geliştirdikleri çözüm önerileri’’*, Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir 2019.
- LUNENBURG, F., *‘‘Preventing school violence’’*, *Focus on Colleges, Universities and Schools*, 4 (1), 2010, s. 1-7.
- LYLES, S. R. B., *‘‘School psychologists' experiences with teacher-to-student mistreatment’’*, Doctoral Dissertation, Lynchburg, 2014.
- MACMİLLAN, R., *‘‘Violence and the Life Course: The consequences of victimisation for personal and social development’’*, *Annual Review of Sociology*, 27(1), 2011, s. 1-22.

- MERRIAM, S., *Nitel araştırma: Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*, (Çev. S. Turan), Nobel Yayıncılık, Ankara 2013.
- ŞENKULAK, S., “Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan İngilizce Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Öğrenci Davranışları ve Bu Davranışların Yarattığı Sorunları Çözme Becerileri (Kayseri ili örneği)”, Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri 2010.
- ŞENTÜRK, E., “İlköğretim okullarında sınıf içinde gözlenen istenmeyen öğrenci davranışlarına yönelik öğretmen tutumlarının bazı değişkenler açısından incelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Van 2010.
- TURAN, A., “Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf Yönetiminde Karşılaştıkları İstenmeyen Davranışlar ve Bu Davranışlara Karşı Kullandıkları Stratejileri”, Yüksek Lisans Tezi, Mersin 2019.
- YUMUŞAK G. ve BALCI G., “Öğretmenlerin İstenmeyen Öğrenci Davranışları ile Başa Çıkma Yöntemleri ve Bu Yöntemlerin Etkililiğine İlişkin Görüşleri”, *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 21 – S. 40, Aralık, 2018, s. 223-254.